

Diarienummer:
IMYRS 2022:3

Datum:
2022-12-20

Rättsligt ställningstagande IMYRS 2022:3 – En uppgift om förvaltare enligt 11 kap. föräldrabalken är en känslig personuppgift

Integritetsskyddsmyndighetens (IMY) rättsliga ställningstaganden innehåller en redogörelse för IMY:s uppfattning i rättsliga frågor där det saknas vägledande domstolspraxis eller vägledning från Europeiska dataskyddsstyrelsen (EDPB). De är styrande för IMY:s verksamhet och vägledande för allmänheten. Ställningstagandena görs mot bakgrund av rättsläget vid beslutet och gäller tills vidare. Ställningstagandena kan komma att upphävas eller ändras om det kommer ny domstolspraxis eller vägledning från EDPB.

Innehåll

1 Sammanfattning	1
2 Frågeställning	2
3 Gällande rätt	2
Lagtext.....	2
EU-domstolen.....	3
Europeiska dataskyddsstyrelsen (EDPB).....	4
Svensk praxis m.m.	5
Svenska förarbeten	6
4 Bedömning	7

1 Sammanfattning

IMY anser att en uppgift om att en person har förvaltare enligt 11 kap. föräldrabalken (FB) utgör en uppgift om hälsa enligt artikel 4.15 i dataskyddsförordningen¹. Det är således en så kallad känslig personuppgift som omfattas av skyddet i artikel 9.1 i

Postadress:
Box 8114
104 20 Stockholm

Webbplats:
www.imy.se

E-post:
imy@imy.se

Telefon:
08-657 61 00

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

dataskyddsförordningen. Ställningstagandet görs bland annat mot bakgrund av praxis från EU-domstolen.

2 Frågeställning

Är en uppgift om att en person har förvaltare enligt 11 kap. FB en uppgift om hälsa enligt artikel 4.15 i dataskyddsförordningen och därmed en så kallad känslig personuppgift enligt artikel 9.1 i förordningen?

3 Gällande rätt

Lagtext

Enligt artikel 9.1 i dataskyddsförordningen är behandling av så kallade känsliga personuppgifter, bland annat uppgifter om hälsa, förbjuden.

Uppgifter om hälsa definieras i artikel 4.15 i dataskyddsförordningen som "personuppgifter som rör en fysisk persons fysiska eller psykiska hälsa, inbegripet tillhandahållande av hälso- och sjukvårdstjänster, vilka ger information om dennes hälsostatus".

Av skäl 35 till dataskyddsförordningen framgår följande:

Personuppgifter om hälsa bör innefatta alla de uppgifter som hänför sig till en registrerad persons hälsotillstånd som ger information om den registrerades tidigare, nuvarande eller framtida fysiska eller psykiska hälsotillstånd. Detta inbegriper uppgifter om den fysiska personen som insamlats i samband med registrering för eller tillhandahållande av hälso- och sjukvårdstjänster till den fysiska personen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU, ett nummer, en symbol eller ett kännetecken som den fysiska personen tilldelats för att identifiera denne för hälso- och sjukvårdsändamål, uppgifter som härrör från tester eller undersökning av en kroppsdel eller kroppssubstans, däribland genetiska uppgifter och biologiska prov, och andra uppgifter om exempelvis sjukdom, funktionshinder, sjukdomsrisk, sjukdomshistoria, klinisk behandling eller den registrerades fysiologiska eller biomedicinska tillstånd, oberoende av källan, exempelvis från en läkare eller från annan sjukvårdspersonal, ett sjukhus, en medicinteknisk produkt eller ett diagnostiskt in vitro-test.

I 11 kap. 4 § första stycket FB stadgas:

Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för honom eller henne. Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskap skall anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas.

I 11 kap. 7 § första stycket FB stadgas:

Om någon som befinner sig i en sådan situation som anges i 4 § är ur stånd att vårda sig eller sin egendom, får rätten besluta att anordna förvaltarskap för honom eller henne. Förvaltarskap får dock inte anordnas, om det är tillräckligt att godmanskap anordnas eller att den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt får hjälp.

I 11 kap. 17 § första stycket FB stadgas:

Innan rätten anordnar förvaltarskap skall den inhämta läkarintyg eller annan likvärdig utredning om den enskildes hälsotillstånd.

EU-domstolen

EU-domstolen har i Lindqvist-domen slagit fast att en uppgift om att en person skadat sin fot och är deltidssjukskriven utgjorde en personuppgift som rör hälsa enligt dataskyddsdirektivet². Domstolen uttalade att med hänsyn till syftet med dataskyddsdirektivet ska uttrycket "uppgifter som rör hälsa", vilket används i artikel 8.1 i direktivet i fråga, ges en vid tolkning och anses omfatta uppgifter som rör alla aspekter av en persons hälsa, såväl fysiska som psykiska sådana.³

EU-domstolen har i domen Vyriausioji tarnybinės etikos komisija uttalat följande.⁴

119. Även om de personuppgifter som ska offentliggöras enligt artikel 10.1 i lagen om avvägning av intressen till sin natur inte utgör känsliga uppgifter i den mening som avses i direktiv 95/46 och dataskyddsförordningen, anser den hänskjutande domstolen i förevarande fall att det är möjligt att utifrån namnuppgifter om deklarerantens make/maka, sambo eller partner dra slutsatser om deklarerantens och dennes makes/makas, sambos eller partners liv eller sexuella läggning.

120. Under dessa omständigheter ska det fastställas huruvida uppgifter som genom en intellektuell jämförelse eller slutledning kan avslöja en fysisk persons sexuella läggning, omfattas av särskilda kategorier av personuppgifter i den mening som avses i artikel 8.1 i direktiv 95/46 och artikel 9.1 i dataskyddsförordningen.

121. Enligt fast rättspraxis ska vid tolkningen av en unionsbestämmelse inte bara lydelsen beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i (dom av den 21 december 2021, Bank Melli Iran, C-124/20, EU:C:2021:1035, punkt 43 och där angiven rättspraxis).

122. I artikel 8.1 i direktiv 95/46 föreskrivs att medlemsstaterna ska förbjuda behandling av personuppgifter som "avslöjar" ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening samt uppgifter "som rör" hälsa och sexualliv. I artikel 9.1 i dataskyddsförordningen föreskrivs bland annat att behandling av personuppgifter som "avslöjar" ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening och behandling av uppgifter "om" hälsa eller uppgifter "om" en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning ska vara förbjuden.

123. Även om användningen i dessa bestämmelser av verbet "avslöja", såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 85 i sitt förslag till avgörande, överensstämmer med att hänsyn tas till en behandling som inte enbart avser uppgifter som i sig är känsliga, utan även uppgifter som indirekt efter en intellektuell slutledning eller avstämning avslöjar information av detta slag, verkar prepositionen "om" och pronomenet "som rör" däremot tyda på ett mer direkt och omedelbart samband mellan behandlingen och de berörda uppgifterna i sig.

124. En sådan tolkning, vilken skulle leda till en åtskillnad beroende på vilken typ av känsliga uppgifter som är i fråga, skulle emellertid inte vara förenlig med en kontextuell analys av dessa bestämmelser, och särskilt inte med artikel 4.15 i dataskyddsförordningen, enligt vilken "uppgifter om hälsa" definieras som personuppgifter som rör en fysisk persons fysiska eller psykiska hälsa, inbegripet tillhandahållande av hälso- och sjukvårdstjänster, vilka "ger" information om dennes hälsostatus, och skäl 35 i dataskyddsförordningen, i vilken det anges att personuppgifter om hälsa bör innefatta alla de

² Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter. Upphävt genom dataskyddsförordningen.

³ EU-domstolens dom Lindqvist C-101/01, EU:C:2003:596, punkt 50-51.

⁴ EU-domstolens dom Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20, EU:C:2022:601.

uppgifter som hänför sig till en registrerad persons hälsotillstånd som "ger" information om den registrerades tidigare, nuvarande eller framtida fysiska eller psykiska hälsotillstånd.

125. En vid tolkning av begreppen "särskilda kategorier av personuppgifter" och "känsliga uppgifter" stöds dessutom av syftet med direktiv 95/46 och dataskyddsförordningen, som det erinrats om i punkt 61 ovan, vilket är att säkerställa en hög skyddsnivå för fysiska personers grundläggande fri- och rättigheter – särskilt deras rätt till respekt för privatlivet – vid behandling av personuppgifter som rör dem (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 november 2003, Lindqvist, C-101/01, EU:C:2003:596, punkt 50).

126. En motsatt tolkning skulle dessutom strida mot syftet med 8.1 i direktiv 95/46 och artikel 9.1 i dataskyddsförordningen, vilket är att säkerställa ett utökat skydd mot behandling som, på grund av att de uppgifter som behandlas är särskilt känsliga, kan utgöra ett synnerligen allvarligt ingrepp i de grundläggande rättigheterna avseende respekt för privatlivet och skydd för personuppgifter, vilka garanteras genom artiklarna 7 och 8 i stadgan, såsom även framgår av skäl 33 i direktiv 95/46 och skäl 51 i dataskyddsförordningen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 september 2019, GC m.fl. (Borttagande av länkar till känsliga uppgifter), C-136/17, EU:C:2019:773, punkt 44).

127. Dessa bestämmelser kan följaktligen inte tolkas på så sätt att behandlingen av personuppgifter som indirekt kan avslöja känslig information om en fysisk person, inte omfattas av det förstärkta skydd som föreskrivs i nämnda bestämmelser, eftersom detta skulle undergräva regelverkets ändamålsenliga verkan och det skydd för fysiska personers grundläggande fri- och rättigheter som nämnda regelverk är avsett att säkerställa.

128. Mot denna bakgrund ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 8.1 i direktiv 95/46 och artikel 9.1 i dataskyddsförordningen ska tolkas på så sätt att offentliggörandet av personuppgifter som indirekt kan röja en fysisk persons sexuella läggning på webbplatsen för den myndighet som ansvarar för att samla in och kontrollera innehållet i deklARATIONER om privata intressen, utgör en behandling av särskilda kategorier av personuppgifter i den mening som avses i dessa bestämmelser.

Europeiska dataskyddsstyrelsen (EDPB)

Europeiska dataskyddsstyrelsen (EDPB) har uttalat följande i *Riktlinjer om behandling av uppgifter om hälsa för vetenskapliga forskningsändamål i samband med covid-19-utbrottet*, under rubriken *3.1 Uppgifter om hälsa*.⁵

7. ... Som framgår av skäl 53 förtjänar uppgifter om hälsa ett mer omfattande skydd, eftersom användningen av sådana känsliga uppgifter kan få betydande negativa konsekvenser för de registrerade. Mot bakgrund av detta och EU-domstolens rättspraxis på området måste begreppet "uppgifter om hälsa" tolkas brett.

8. Uppgifter om hälsa kan hämtas från olika källor, till exempel följande:

1. Information som samlats in av vårdgivare i en patientjournal (t.ex. sjukdomshistoria och resultat av undersökningar och behandlingar).
2. Information som genom korshänvisningar till andra uppgifter blir hälsouppgifter och därigenom avslöjar hälsotillstånd eller hälsorisker (t.ex. antagandet att en person löper större risk att drabbas av hjärtinfarkt på grundval av att höga blodtrycksvärden uppmätts under en viss tidsperiod).
3. Information från en självkontrollenkät, där registrerade svarar på frågor som rör deras hälsa (t.ex. uppger symptom).

⁵ EDPB Riktlinjer 03/2020 om behandling av uppgifter om hälsa för vetenskapliga forskningsändamål i samband med covid-19-utbrottet, version 1.1 antagna den 21 april 2020.

4. Information som blir hälsouppgifter på grund av att den används i ett visst sammanhang (t.ex. när information om att en person nyligen rest till eller befunnit sig i en covid-19-drabbad region behandlas av läkare för att ställa diagnos).

Svensk praxis m.m.

Högsta domstolen

Högsta domstolen har i bland annat två beslut uttalat sig avseende förvaltarskap enligt 11 kap. FB. I NJA 2018 s. 350 har Högsta domstolen uttalat följande.

7. En första förutsättning för att anordna förvaltarskap är att den enskildes hälsotillstånd är sådant att det omfattas av begreppen "sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande". Det är endast dessa tillstånd som är av relevans vid bedömningen. Tillståndet måste inte vara långvarigt eller permanent, men det kommer knappast ifråga att anordna förvaltarskap vid kortvariga tillstånd.

8. En andra förutsättning är att den enskildes hälsotillstånd medför att han eller hon är ur stånd att vårda sig eller sin egendom. Det ska alltså föreligga ett orsakssamband mellan tillståndet och oförmågan. För att någon ska anses vara ur stånd att vårda sig eller sin egendom krävs ett mer kvalificerat hjälpbehov än det som måste föreligga för att godmanskap ska kunna anordnas.

I NJA 2019 s. 837 har Högsta domstolen uttalat följande.

8. Med "liknande förhållande" avses sådana problem som kan anses likna sjukdom, psykisk störning eller försvagat hälsotillstånd. Enligt förarbetena kan alkohol- och narkotikamissbruk av allvarliga slag, som medför att den enskilde inte kan sköta sina angelägenheter på ett tillfredsställande sätt, betecknas som ett med sjukdom liknande förhållande.

18. Eftersom allvarliga fall av missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel i enlighet med förarbetsuttalanden anses utgöra "liknande förhållande", bör också de fall av mycket allvarliga spelproblem som är på nivån spelmissbruk anses omfattas av samma begrepp.

Vidare har Högsta domstolen uttalat att uppgifter om en persons samarbetssvårigheter och sjukskrivning ska bedömas tillsammans och måste sammantagna anses vara sådana personuppgifter som rör hälsa enligt 13 § andra stycket personuppgiftslagen (NJA 2005 s. 361).

Integritetsskyddsmyndigheten

IMY har i beslut gett ett kreditupplysningsföretag tillstånd att registrera vissa uppgifter om förvaltarskap (beslut 2001-12-01 i dnr 543-2000). IMY har därefter i beslut funnit att företagets registrering av en uppgift om förvaltarskap har varit adekvat och relevant för kreditupplysningsändamål samt att personuppgiftslagen (1998:204) inte har utgjort hinder för registreringen (beslut 2015-10-07 i dnr 1462-2015).⁶

Vidare har IMY i beslut funnit att en uppgift om att en elev går på resursskola eller grundsärskola är en uppgift om hälsa enligt dataskyddsförordningen då uppgiften avslöjar uppgift om hälsa (beslut 2020-11-23 i dnr DI-2019-7024).

⁶ Kreditupplysningslagen (1973:1173) innehåller ett förbud mot behandling av bland annat uppgifter om hälsa (6 § första stycket).

Svenska förarbeten

Kreditupplysningsverksamhet

I promemorian *Kreditupplysningslagen – anpassning till dataskyddsdirektivet* (Ds 1998:44) föreslogs ett förbud mot behandling av uppgifter om hälsa i kreditupplysningsverksamhet. Av promemorian framgår att avsikten var att förbudet inte skulle hindra att en uppgift om förvaltare behandlades i kreditupplysningsverksamhet.⁷

Regeringen anförde i den efterföljande propositionen att uppgifter om hälsa sällan har någon självständig betydelse i kreditupplysningsverksamhet och att en kreditgivare i regel kan få tillräckliga uppgifter om kreditvärdighet utan att en sådan uppgift lämnas ut. Vidare konstaterades att av promemorian framgick att det inte hade gjorts någon dispensansökan till Datainspektionen i detta hänseende under den tid lagen varit i kraft. Regeringen föreslog att 6 § kreditupplysningslagen skulle ändras så att uppgifter om hälsa inte i något fall skulle få behandlas i kreditupplysningsverksamhet.⁸ Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.

När kreditupplysningslagen anpassades till dataskyddsförordningen föreslogs inte någon ändring av förbudet mot att behandla uppgifter om hälsa.⁹

Förarbeten i övrigt som berör behandling av uppgifter om hälsa

I förarbeten avseende behandling av personuppgifter på utbildningsområdet (prop. 2017/18:218) anges följande.

Viss utredning måste göras innan ett barn kan tas emot i grundsärskolan eller specialskolan (7 kap. 5 och 6 §§ skollagen). Sådana utredningar ska omfatta en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning och innebär således att känsliga personuppgifter måste behandlas (a. prop. s. 131).

Genom att alla elever som går i grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna har en funktionsnedsättning blir uppgiften om att en elev går i en specialskola, grund- eller gymnasieskola som enbart anordnar särskoleverksamhet eller i särskild utbildning för vuxna en känslig personuppgift om hälsa eftersom skolans inriktning och namn avslöjar att eleven har en funktionsnedsättning. Även övriga uppgifter om elever som behandlas inom en sådan verksamhet kan många gånger, beroende på i vilket sammanhang de förekommer, kopplas till funktionsnedsättning och behöver därför i sådana fall betraktas som känsliga personuppgifter (a. prop. s. 132).

Regeringen anser att en uppgift om att en elev går i en fristående skola som begränsat sitt mottagande till elever som är i behov av särskilt stöd vanligen är en känslig personuppgift på motsvarande sätt som när det gäller en uppgift om att en elev går i t.ex. en grundsärskola [hänvisning utelämnad]. Anledningen är att skolorna endast mottar elever som är i behov av det slag av särskilt stöd som huvudmannen bestämt och enbart uppgiften om att eleven går vid den skolan innebär därför att man får reda på en uppgift om elevens hälsa (a. prop. s. 145).

Speciellt anpassad utbildning (Rh-anpassad) gymnasieutbildning anordnas för ungdomar med svårt rörelsehinder /.../ i de klasser i kommunala gymnasieskolor som anordnar Rh-anpassad gymnasieutbildning eller utbildning för personer med dövhet eller hörselnedsättning där det endast går elever som har funktionsnedsättningar, blir uppgiften om att eleven går en sådan utbildning även en

⁷ Ds 1998:44 s. 34.

⁸ Prop. 2000/01:50 s. 23.

⁹ Prop. 2017/18:120 s. 24 och 25.

uppgift om elevens hälsa. Detta eftersom det i dessa klasser endast går elever med funktionsnedsättning (a. prop. s. 146).

I färdtjänstutredningen (SOU 2003:87 s. 178 f.) anges följande.

Uppgifter om att den enskilde är exempelvis rullstolsburen eller har ledarhund får enligt utredningens mening anses röra hälsa. /.../ Även följande uppgifter kan indirekt röra hälsa. Uppgifter om färdtjänstberättigads behov av hjälpmedel, exempelvis rullstol, rollator eller krycka, ledarhund etc. som används vid förflyttning eller andra hjälpmedel, t.ex. medicinsk utrustning; specialfordon; ledsagare; viss placering i fordonet; ett sanerat fordon eller på annat sätt anpassat fordon, exempelvis uppgifter om att pälsår inte får förekomma i fordonet; viss annan service för att transporten skall kunna utföras, t.ex. uppgifter om att den färdtjänstberättigade behöver viss hjälp av chaufför etc.

4 Bedömning

Av EU-domstolens praxis framgår att de särskilda kategorier av personuppgifter som anges i artikel 9.1 i dataskyddsförordningen ("känsliga personuppgifter") ska ges en vid tolkning.¹⁰ Detta med hänsyn till bestämmelsens syfte att säkerställa ett utökat skydd mot behandling som, på grund av uppgifternas känslighet, kan utgöra ett synnerligen allvarligt ingrepp i de registrerades rätt till skydd för sina personuppgifter.¹¹ EU-domstolen har därför bedömt att inte bara personuppgifter som direkt avslöjar känslig information om den registrerade omfattas av skyddet i artikel 9.1, utan även sådana uppgifter som indirekt avslöjar känslig information.¹²

Synsättet att det inte krävs att en uppgift direkt innehåller en uppgift om hälsa, utan att det räcker med att uppgifter om hälsa avslöjas, har även kommit till uttryck i svenskt lagstiftningsarbete.¹³

Den fråga som IMY har att ta ställning till är om en uppgift om förvaltare avslöjar information om den registrerades hälsa på ett sådant sätt att det är fråga om en känslig personuppgift.¹⁴

För att förvaltare ska anordnas krävs att den enskilde på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande är ur stånd att vårda sig eller sin egendom (11 kap. 4 och 7 §§ FB).

En första förutsättning är således att en person lider av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande. Det står klart att uppgifter om sjukdom, psykisk störning och försvagat hälsotillstånd är uppgifter om hälsa enligt artikel 4.15 i dataskyddsförordningen. När det gäller begreppet *liknande förhållande* har Högsta domstolen uttalat att detta begrepp avser sådana problem som kan anses likna sjukdom, psykisk störning eller försvagat hälsotillstånd. Det kan till exempel vara fråga om alkohol- och narkotikamissbruk av allvarliga slag, som medför att den enskilde inte kan sköta sina angelägenheter på ett tillfredsställande sätt.¹⁵

En andra förutsättning för att förvaltare ska kunna anordnas är att den enskildes hälsotillstånd medför att han eller hon är ur stånd att vårda sig eller sin egendom. Det

¹⁰ EU-domstolens dom Lindqvist C-101/01, EU:C:2003:596, p. 50 och dom Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20, EU:C:2022:601, p. 125.

¹¹ EU-domstolens dom Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20, EU:C:2022:601, p. 125-126.

¹² EU-domstolens dom Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20, EU:C:2022:601, p. 127.

¹³ Se SOU 2003:87 s. 178 f. och prop. 2017/18:218 s. 131-132 och 145-146.

¹⁴ IMY bedömer i detta rättsliga ställningstagande inte om uppgifter om godmanskap enligt FB är att bedöma som en känslig personuppgift.

¹⁵ Se NJA 2018 s. 350 och NJA 2019 s. 837.

ska alltså föreligga ett orsakssamband mellan tillståndet och oförmågan. Enligt 11 kap. 17 § första stycket FB ska rätten inhämta läkarintyg eller annan likvärdig utredning om den enskildes hälsotillstånd innan förvaltarship förordnas.

Mot den bakgrunden gör IMY bedömningen att en uppgift om förvaltarship avslöjar information om den registrerades hälsotillstånd på ett sådant sätt att det är fråga om en känslig personuppgift. IMY:s ställningstagande är därför att en uppgift om att en person har förvaltare enligt 11 kap. FB omfattas av skyddet i artikel 9.1 i dataskyddsförordningen.

Detta rättsliga ställningstagande har beslutats av rättschefen David Törngren efter föredragning av juristen Fredrik Löfgren. Vid den slutliga handläggningen har även enhetscheferna Catharina Fernquist och Charlotte Waller Dahlberg, tf. enhetschefen Linn Sandmark, teamledaren Elisabeth Jilderyd och juristen Andreas Persson medverkat.

David Törngren, 2022-12-20 (Det här är en elektronisk signatur)